

Banski šolski nadzornik Andrej Rape — odhaja

V dnevnem časopisju je bila objavljena vest, da je banski šolski nadzornik tov. Andrej Rape upokojen. Po štiridesetletnem napornem, toda v vsakem pogledu plodonosnem delu zapuša aktivno delo za naše narodno šolstvo, zapuša ga kot upokojen banski šolski nadzornik. Zelo aktivna bilanca njegovega dela nam kaže, da je častno mesto banskega šolskega nadzornika, ki ga je zasedel l. 1931., v resnici tudi zaslužil.

Andrej Rape je bil rojen 30. novembra 1872. v Rafočah pri Lukovici. Tam je dovršil tudi osnovno šolo, Gimnazijo in učiteljske je obiskoval v Ljubljani, a maturiral je 1894. kot učitelj je služboval v Zalem logu

pri Železnikih, v Olševku pri Kranju, v Smedniku in Medvodah. V Ljubljano je bil premeščen l. 1907. Vedno se je odlikoval kot dober pedagog in solnik in prav zaradi tega je bil pozvan po prevratu za okrajnega šolskega nadzornika v ljubljanski okolici, nekaj let pozneje pa za mestnega šolskega nadzornika v Ljubljani. Ko je bilo izpraznjeno mesto banskega šolskega nadzornika, ni mogel biti za to mesto nihče zmogljivi kandidat nego ravno tov. Rape.

Njegovo pedagoško udejstvovanje je znano iz mnogih člankov in razprav v »Potopniku«. Sodeloval je pri izdaji »Šolskega lista«, ki je po prevratu nadomestil »Čitanko«. Sestavljal je »Četrto čitanko« in sodeloval pri sestavi raznih drugih šolskih knjig. Bil je sotrudnik »Domačega ognjišča« in »Naše bodočnosti«.

Vsem nam je poznan kot odlični mladinski pisatelj. Njegova nad vse velika agilnost in zmožnost se zrcali v mladinskih knjigah, ki so izšle izpod njegovega peresa »Dance«, »Pisanica«, »Iz dni trpljenja«. V letih 1909. do 1924. je izdal osem zvezkov mladinskih spisov. Prevedel je tudi orientalske pravljice »Tisoč in ena noč«, a ves čas sodeloval pri »Zvončku« in »Glasniku PRK«. Kot zaveden član učiteljske organizacije je bil dolga leta tudi sotrudnik »Učiteljskega tovariša«.

Kot pevec in marljiv organizator je mnogo svojih sposobnosti in moči posvetil tudi Glasbeni matici in prejel za 30 letno delo diplomo častnega članstva. Bil je tudi 7 let predsednik »Glasbene Matice«.

Vse njegovo res veliko delo in vsi njegovi uspehi ga slikajo kot neumornega kulturnega delavca, ki je mnogo prispeval za dvig našega šolstva, naše mladinske literature in tudi za dvig naše stanovske zavesti. Ko odhaja mu želimo, da bi še mnogo let užival v zdravju in zadovoljstvu zasluženi pokoj.

spodarsko poročilo. Obravnava naj se v prvi polovici zborovalnega časa. Člani in zborovalci naj bodo pripravljeni za strokovno debato. Na pol in premo premišljeno delo ne bo nikoli rodilo tiste uspeha kot ga pričakujemo in ga po določenem namenu moremo zahtevati. Bolje malo, a to dobro!

4. Uspehi gospodarskih dni.

Stalež v dravski banovini izkazuje 4070 učiteljskih oseb, nezasedenih je še okrog 80 mest. S svinčnikom v roki izračunajmo gnotno silo naših gospodarskih podjetij, zadrug in društev, če bi imela vsaka za člane le polovico tega števila. To bi bila moč! Do danes je dosegla nadpolovično število članstva (računamo samo število in ne po učiteljskem staležu!) samo zadruga Učiteljska samopomoč v Ljubljani, ki ima 2570 članov. Naše največje podjetje, ponos slovenskega učiteljskega, milijonska rezerva za vse naše stanovsko gospodarstvo — Učiteljska tiskarna v Ljubljani, ima okrog 300 članov. Še slabše je pri drugih ustanovah. Učiteljski dom v Ljubljani ima okrog 200 članov nad polovico samo iz Ljubljane. Samopomoč za učiteljske otroke je zbrala okrog 250 zavarovancev, gotovo pa je, da ima učiteljstvo še dosti otrok, katerim starši ne privoščijo nekaj tisočakov za balo ali skromno opremo ob polnoletnosti.

Gospodarski dan naj ima popoln uspeh! Vsak tovariš, vsaka tovarišica naj si za se napravi gospodarski načrt, katerega bo izvajal(a) do končne in pravilne rešitve. Premisli naj: kaj mora in kaj zmore v bližnji bodočnosti. Če me tri, štiri druge nestanovske organizacije pri tem ovirajo, se bom za nekaj časa umaknil iz njih. Moja stanovska zavest in korist zahtevata, da se v prvi vrsti in ves posvetim svojim gospodarskim zahtevam. Kdo mi more kaj očitati?

Gospodarski načrt moram izvesti do konca! Denarno vprašanje je včasih precej težko, nikakor pa neresljivo. Prihranek v obliki odbitka na eni strani mi daje dobrino na drugi strani. Zmanjšani mesečni prejemki mi narekujejo omejitve pri teh ali onih izdatkih. Slab gospodar bi bil, če ne bi znal uravnovesiti dohodkov z izdatki.

Slovenski učitelj je že od nekdaj stal hrabro na braniku za svoje pravice, poštenje in čast! Vsaka doba v človeštvu ima posebne znake, vsak čas svoje zahteve. Treba je te le spoznati in — uresničiti. Danes so res težki časi! Kdo nam je pa porok, da ne pridejo še hujši? Skrbimo že zdaj, da bomo pripravljeni na nje. Če nam na naklonjena usoda obrne te neprijatelje v drugo stran, hvala jil, veselili se bomo pač lepšega sonca. V težkih časih pridobljene dobrine nam bodo ostale.

Pri izvedbi našega gospodarskega načrta naj nas vodi zdrav in prepričevalni optimizem. Visoko politiko v razdiralni obliki pustimo neresnim. Čemu se naj oziram samo na senčno stran, ko vendar vem, da jo na drugi strani božajo najlepši sončni prameni. Človeka vedrega lica in odkrite duše ima vsakdo rad, veseli se ga Bog in ljudje. Kdor ničesar ne začne, ta ne bo ničesar dosegel. Junak je ta, ki prvi zagradi, ki se bori v prednjih vrstah in ne čaka na priliko v zaledju, da se bo okoristil s tuji pridobitvami.

Človek premine, njegovo delo ostane. Pravičen zgodovinar bo ocenil naše delo in stremenje po uspehih, kakršne bomo dosegli in jih zapustili poznim rodovom. Z aktivnim udejstvovanjem v svojem stanovskem gospodarstvu si bomo učitelji sami pisali zgodovino, ki bo in mora biti častna za nas in za ves stan.

Iv. Kocijančič.

Ciril Petrovec:

Prve denarne ustanove za podporo učiteljskih pripravnikov in prvi pripravniški semenišči na Slovenskem

Ustanovitev Učiteljskega doma v Mariboru in Ljubljani me je opozorila, da sem začel pisati to razpravo. Zanimalo me je, odkod so izšle prve inicijative za pripravniške učiteljske podporne ustanove.

V l. 1846. je bil Anton Martin Slomšek celjski opat od 23. aprila do 15. junija, ko je postal labodski škof. V tem letu je ustanovil tudi »Drobtinice«. Spisal jim je »Vabilo in prošnjo« v nemškem jeziku in oboje dal natisniti na koncu l. letnika te knjige. V njem pravi: »Čisti dohodek je določen v korist učiteljske pripravnice v Celju.«

Iz tega je razvidno, da je ta sklad Slomšek ali ustanovil, ali je pa že preje obstojal, in ga je Slomšek s tem dobičkom podprl.

Sklad je oskrboval Matija Vodušek, tedanjí ravnatelj celjske glavne šole, ki ji je bila priključena tudi učiteljska pripravnica. Več o tem izvemo iz Slomškovih pisem, ki jih je objavil v arhivu za zgodovino in narodopisje kot svojo prilogo »Casopis za zgodovino in narodopisje« v Mariboru v l. 1931. in 1932. V svojem 5. pismu sprašuje Slomšek Voduska, zakaj mu je poslal hranilno knjižico celjske pripravniške sklada? Zagotavlja ga, da mu jo bo kot pravemu očetu celjskih pripravnikov vrnil, ob prvem njegovem obisku s čistimi 90 gld. za pripravničarko Zotter.

Podatke, ki sem jih prejel iz Celja, mi je oskrbel znani zgodovinar in kurat v po-

koju, tedaj pomožni uradnik v celjski opatiji g. Matija Ljuba. So zelo malenkostni, ali jih pa v Celju sploh ni. Odgovoril mi je namreč: »Kar se tiče podporna sklada za učiteljske otroke, ni ne v Orožnovi kroniki ne drugod niti najmanjše opore. Gotovo ga je ravnatelj Vodušek za svoje kandidate zasebno nabiral in ga ko je za Slomškom postal celjski opat, poslal škofu, da ta razpolaga z njim, oziroma ga izročil Voduškovemu nasledniku.«

O opatu Vodušku je treba opomniti, da je bil velik podpornik dijakov — posebno pa učiteljskih. O tem zvevo več iz l. 5., 6. in 7. štev. »Novice« v l. 1847. Prva številka tega letnika prinaša »Odrpito pismo častitemu g. Vodušku c. kr. vodju nemških šol v Celju«, kjer mu sporoča, da je isti rodoljub, ki je lani »Novice« nekemu celj. šol. pripravniku podaril, — storil isto tudi za l. 1847., le naj g. ravnatelj imenuje za to najvrednejšega.

Ravnatelj Vodušek je na to odgovoril v 5., 6. in 7. štev. »Novice« z dopisom: »Zahvala in prošnja«, kjer se najprej dobrotniku zahvaljuje in prosi za kakršnokoli dar, ker potreba je velika, ker se ljudje brigajo za vsakega dijaka bolj, kot za učit. pripravnika. Ta se mora tedaj, ko se drugi dijaki uče, preživljati večinoma z inštrukcijami in je še vesel, če jih dobi.« Svoj dopis sklene z besedami: »Naj bi se tedaj pred vsem za dobro izrejo in popolni izuk učiteljskih pripravnikov v dobro obravnavanih pripravniških oskrbelo, naj bi se jim po izgledu neprecenljivega Alojzevega pomože za živež v času šolskega učenja podarile in naj bi se dohodki učitelju poboljšali in vse bo kmalu na boljše šlo.«

V tem Voduškovem dopisu že zasledimo zamisel pripravniškega semenišča. Od sedaj dalje se v Slomškovih pismih pripravniški sklad in pripravniško semenišče večkrat omenjata.

Skrbno na delu

Korak za korakom se bliža Učiteljski dom v Ljubljani dosegi svojega končnega smotra, da otvori v svoji novi stavbi zavod, ki bo vanj sprejemal že v začetku šol. leta 1935/36 v Ljubljani študirajočo učiteljsko dečo. Internat bo urejen tako, da bo popolnoma odgovarjal zdravstvenim in vzgojnim zahtevam. Gojenci bodo dobivali dobro in tečno hrano, pomoč pri učenju in skrbno nadzorstvo proti primerno nizki odškodnini. Z družniki Učiteljskega doma bodo imeli popust.

Načelstvo je skrbno na delu in se posvetuje, kako naj se izvede adaptacija. Pri tem misli tudi na bodočnost, ko bo treba morebitnih prizidkov. Vse predpriprave je načelstvo izročilo izkušenemu in praktičnemu arhitektu. Posvetovalo se je o bodočih delih s tovariši — združniki, ki so dali mnogo dobrih napotkov. Na razna vprašanja pojasnjujemo, da leži kupljeno poslopje v Spodnji Šiški, Zibertova ulica 27. To je četrta ulica od pivovarne Union. Odcepi se s Celovške ceste na desno proti gorenjski progi. Od

gorenjskega kolodvora je pa druga ulica na desno. V bližini je deška in dekliška osnovna in meščanska šola v Spod. Šiški. Ob Tyrševi (Dunajski) cesti bodo v kratkem začeli graditi poslopje za III. drž. realno gimnazijo, ki bo oddaljena komaj dobrih 12 minut. Do klasične gimnazije pri Narodnem domu je 13 minut, do pošte 16 minut, kar ni posebna oddaljenost. Sicer pa moramo nuditi iz zdravstvenih vidikov otrokom dnevni sprehod, ki ga bodo imeli dijaki stanujoči v našem domu redno vsak dan. Celovška cesta je podaljšek Gosposvetske ceste, lepo urejena in tlakovana. Po njej vozi električna cestna železnica, ki jo lahko uporabljamo ob skrajno neugodnem vremenu. Postajališče je oddaljeno od doma 4 minute.

Za adaptacije in opremo ima dom še nekaj denarja, ki je deloma vezan. V nadomestilo je načelstvo poskrbelo za nekatera izdajanja, ki bodo donesla domu nekaj gotovine. Načelstvo prosi še danes učiteljstvo za sodelovanje in nekoliko dobre volje. Uspeh sigurno ne izostane.

Splošne vesti

— Svetosavska proslava je bila letos po vseh osnovnih šolah dravske banovine posebno slovesna. Ob 700 letnici smrti Sv. Save se je še bolj poudarjalo in še lepše orisalo veliko delo in ogromne zasluge prosvetitelja srbskega naroda, ustanovitelja srbske pravoslavne vere in državnika. On, ki je začel prvi širiti prosveto med narodom si je prav radi tega pridobil naslov šolskega patrona. Opaža se, da so svetosavske proslave po naših šolah od leta do leta lepše in postaja Sv. Sava tudi resnični naš šolski patron.

— Za svetosavsko tekmo je letos na filozofski fakulteti ljubljanske univerze bil razpisan tudi pedagoški tema in sicer z naslovom: »Kulturno-pedagoški pomen Slomškove knjige Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. Uspešno obdelala sta ga ter prejela kraljevo nagrado g. Vinko Brumen in uršulinka M. Klementina Kastelic. Prav posebno je uspel obsejni, ob virih bogato dokumentirani izdelek, ki ga je predložil g. Brumen iz Salovec pri Središču, absolvent mariborskega učiteljskega.

— Darujte za spomenik blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Pisarna odbora za spomenik je razposlala na vsa društva in ustanove posebne prošnje za prispevke. Tudi na šole so prišle posebne prošnje za nabiranje. — Priporočamo vsemu učiteljstvu, da čim agilnejše sodeluje pri tej velevažni nabiralni akciji in tudi samo po svojih močeh prispeva za spomenik. Vsakdo naj daruje! Tekma pri tem nabiranju naj izpričuje najgloblja čustva, ki smo jih gojili do blagopokojnega kralja mučenika. — Vsa potrebna navodila se dobe v pisarni odbora v Ljubljani — Gledališka ulica, palača Trboveljske premogokopne družbe, IV. nadstropje, telefon št. 39-53.

POŠLJITE PRISPEVKE ZA POLE, KI SO JIH PODPISALI UČENCI NARODNIH ŠOL. DOSLEJ NI PORAVNALO PRISPEVKOV ŠE 200 ŠOL.

— Poljski »Głos Nauczycielski« (Učiteljski glas) prinaša članke iz »Učit. tovariša«. — »Głos Nauczycielski« je v svoji 15. številki z dne 15. decembra 1934. prinesel daljši članek pod naslovom »Z nauczycielskiej prasy jugoslawiankiej« (Iz jugoslawanskega učiteljskega časopisa), v katerem člankar B. Gluchowski poroča o 14. učiteljski skupščini, ki je bila v Beogradu in na kateri je bil izvoljen

za predsednika tov. Ivan Dimnik. Posebno hvali agilnost slovenskega učiteljstva ki ima že svoje učiteljske domove v Mariboru in po 40 letih tudi — v Ljubljani, gradi se pa že dom ob naši lepi Adriji. Nato omenja mladinski organizaciji P. R. K. in Pomladke Jadranske straže, posebno pa podčrtava važnost »Mladinske matice«, ki je izdala v sedmih letih že 610.000 izvodov dobrih knjižnih del. Pisec omenja tudi učiteljske lige, ki so bile ustanovljene, da navežejo tesnejše stike z bratskimi narodi. Nazadnje omenja še potovanje slovenskega učiteljstva na grob Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. — Opomba: B. Gluchowski je esperantist, z vne- mo pa studira tudi slovenščino. Z mano se je seznanil potom esperanta. Iz »Učit. tovariša« prevaja s slovarjem v roki kakor mi je pred kratkim priznal. — Onim, ki bi radi sodelovali v učiteljskih ligah, pa jim primanjkuje znanje jezikov, toplo priporočam učenje esperanta, ki je za vsakega izobraženca prava igrača. Seveda brez učenja se tudi esperanto ne da priučiti. Kdor bi se hotel priučiti »esperantu«, naj se obrne na: Jezikovno dopisno šolo, Jesenice-Fužine. Za odgovor naj se priloži znamka. Golobič Peter.

— Odlikovanje. Glavni odbor društva Rdeči križ v Beogradu je odlikoval tri člane občinskega odbora društva Rdeči križ v Guštanju s srebrno kolajno in sicer: Kotnik Eno, učiteljico v Guštanju, Simon Rudolfa, šolskega upravitelja na Tolstem vrhu pri Guštanju. Iskreno čestitamo.

— Polletno poročilo o delovanju Pomladke Rdečega križa. Ker so poslali nekateri šolski odbori polletno poročilo o delovanju Pomladke na svoji šoli, drugi pa zahtevajo, naj jim sekcijska pošlje tiskovine za to poročilo, si dovoljujemo opozoriti vse šolske odbore PRK na čl. 8. pravilnika PRK in pa na okrožnico z dne 31. avgusta 1934, P. št. 2289, iz katere je razvidno, da se predlagajo letna poročila o delovanju Pomladke Rdečega križa samo ob zaključku šolskega leta in ne več polletno. Sekcija PRK.

— Načelstvo Učiteljskega doma v Ljubljani obvešča s tem vse tovariše in tovarišice, ki študirajo svoje otroke v Ljubljani, da bo otvorilo s 1. septembrom t. l. v svojem domu internat. Vanj bo sprejemalo predvidoma dečke in dečlice predvsem iz učiteljskih vrst. Javite pravočasno podatke. Cene zmerne, hrana tečna in izdatna, strogo nadzorstvo, pomoč pri učenju. Naslov: Frančiškanska 6.

V 17. pismu sporoča Slomšek Vodušku, da je hranilne knjižice učiteljskih pripravnikov v Celju prevzel v varstvo kanonik Wiery.

V tem je nastopilo 1848. leto. V »Novicah« se tega leta pojavi med drugimi dopisi tudi oni znanega dobrotnika ljubljanskih revežev dr. Jožefa Orla. Omenjam ga zato, ker zasledimo v njem Voduškovu zamisel pripravniškega semenišča. Pravi namreč med drugim: »Kakor imamo duhovščino in Alojzeve v Ljubljani, tako bi bilo potrebno, ko bi naš mistiljivi knez (tu misli škofa Antona Wolfa) nekoliko tacihi pripravnikov v Alojzevi vzeti blagovolili. Lepšega daru bi svojemu narodu ne mogli podeliti.«

V l. 1848. piše Slomšek Vodušku radi knjige »Mali Blaže«, ki jo je spisal celjski učitelj Janez Kranjc in namenil njen čisti dobiček pripravniškemu skladu. Prosil ga je, naj se z ravnateljem celjske pripravnice pogaja radi odstopa založniške pravice in s pisateljem pa radi skrajšanja knjige.

V 49. pismu omenja Slomšek Vodušku, da je pripravniški sklad v Celju prejel zopet 100 gld.

Važno je 55. Slomškovo pismo Vodušku pisano l. 1851., kjer se zavzema l. zato, naj država plača poročene učitelje tako, da bodo mogli stanu primerno živeti, ali naj pa prepusti šolstvo kakemu menikemu redu.

2. V tem pismu graja vlado, ki dopušča v Celju učit. pripravnico z dvoletno v Mariboru pa z enoletno učno dobo. Tako, da je Maribor odvezal Celju vse učit. pripravničke. V tem odstavku pravi tudi Slomšek: »Pred takovimi pripravniškimi semenišči — reši nas o Gospod. Uvidevam, da je potreba osnovno šolstvo podpirati, spoznavam svojo dolžnost in bi bil pripravljen po svojih majhnih močeh se žrtvovati, vendar, če naj ne nudi osnovna šola cerkvi boljše bodočnosti,

kot na novo organizirane gimnazije, potem hranimo svoje moči za cerkvene zavode. — Iz vsega si nasvet lahko sam posameš. Sklad za učiteljske pripravnike je na razpolago.

V tem pismu je Slomšek pokazal, da ni bil Voduškov in Rudmašev mnenja, ki sta se oba za taka semenišča zavzemala, Slomšek je bil pa naravnost proti — zakaj. Besede: »...potem hranimo moči za verske zavode,« so nam pojasnilo. Slomšek je doživel reformo srednjih šol, ki sta jo izvršila ministerjalni svetnik Franc Exner in po njem iz Berlina poklicani rektor Bonitz — po revoluciji l. 1848. Slomšek je opazil, da sta reformatorja skušala spraviti srednjo šolo kolikor mogoče izpod duhovniškega nadzorstva, a država naj bi prevzela tudi učit. pripravnice in ljudske šole. Bil pa ni polovičar. Zamislil si je učiteljske s semeniščem za učiteljske pripravnike — oboje združeno pod enim vodstvom in v enem posloju, kot cerkveni zavod z enotno vzgojo. Zato se mu je zdelo semenišče samo brez istočasnega učiteljskega nepotrebnost.

Precej samostojnosti je pa pokazal opat Vodušek, ki je ustanovil v Celju tako semenišče. Enako je storil tudi Simon Rudmaš, ki je bil iz Trsta imenovan za deželnega šolskega svetovatelja za Koroško v Celovec.

O teh dveh semeniščih sta poročala avstrijska učit. časopisa: »Der österreichische Schulfreund« in »Der österreichische Schulbote« iz l. 1852. Celovski Einspielerjev »Šolski Prijatelj«, naš prvi učiteljski časopis, je isto leto priobčil dobesedno njuno prestavo v slovensčini na str. 312., kjer pravi, da je opat Vodušek v Celju v opatiji (župnišču) »posebno izbo napravil v kateri stoje tri postelje, omarji in mize, zraven še tudi en klavir. Ta izba je pripravljena vsako leto za tri šolske pripravnike.«

Osebnostne zadeve

—j Napredovali so učitelji (ce) v VII. skupino: Nabergoj Danilo iz Dravograda, Demšar Antonija iz St. Vida pri Stični (Lit.), Dominko Saša iz Dol. Nemške vasi (N. m.), Klun Kristina, zabavilja v Mariboru, Tovstovršnik Ljudmila iz Sv. Andraža (Slovgr.), Rajner Draga iz Rajhenburga (Brez.), Zen Berta iz Pečarovec, Zupanc Valerija iz Škocjana (Krško), Vančič Janko iz Krškega, Eržen Fran iz Horjula; v VIII. skupino: Sabo-Kiferle Ana iz Sred Bistrice (Dol. L.), Klemenčič Julija iz Kostela (Kočevje).

Učiteljski pravnik

—§ Vprašanje. Odlok Ministrstva prosv. O. n. 80363 z dne 19. okt. 1932. dovoljuje članom organizacije JUU šole proste dni v svrhu udeležbe zborovanj sres, uč. društva, oziroma vaj pevskega zbora JUU, ker je pevski zbor sestavni del organizacije JUU. — Prosim pojasnila, ali se smejo te ugodnosti posluževati tudi nečlani.

Odgovor. Odlok O. n. 80363 z dne 19. oktobra 1932, velja le za člane JUU in jim daje pravico do oprostitve pouka za posejanje društvenih zborovanj in to mesečno po en dan v srezih, kjer so terenske prilike ugodne, a po 2 do 3 dni v nepovolnih terenskih razmerah. Vendar pa v nobenem primeru ne smejo presegati prosti dnevi v teku enega leta štivila 10. — Za dopust članom učiteljskega pev. zbora je pa izdalo ministrstvo posebno poseben odlok, ki omogoča vsem članom oprostitvev od pouka za dobo mesecih vaj, koncertov in glasbenih prireditev.

—§ Vprašanje J. Žir, iz Bl. Tukaj nas je več učiteljev upokojencev, ki bi želeli svojih žena radi vedeti, kam naj te žene, ko bodo postale vdove, naslovijo svoje pokojninske prošnje in kje naj jih oddajo in katere priloge so potrebne.

Odgovor. Prošnje naslovi vdova tako-le: »Kraljevski banki upravi, prosvetni oddelek v Ljubljani« in jo pošlje — v dvojniku — priporočeno po pošti ali osebno izroči.

Vsaki prošnji priključi po 2 prepisa teh listin: 1. mrtvaški list, 2. poročni list, 3. krstne liste otrok, 4. potrdilo o skupnem življenju (župni in občinski urad), 5. potrdilo, da je še vdova in se ni vnovič poročila (župni in občinski urad), 6. potrdilo, da vdova ni v nobeni drž. ali javni službi (občina), 7. potrdilo, da otroci, ki hodijo še v šolo, nimajo drž. podpore (šola), 8. potrdilo, da so otroci neopredeljeni in v oskrbi matere (župni in občinski urad) in 9. rešenje o odmeri pokojnine pokoj. soproga.

Pošiljki je priključiti od 1—9 navedene originalne listine, na podlagi katerih overovi kralj. banska uprava — predložene prepise listin.

Prošnje in vse priloge so proste takse. Vse gornje podatke vsebuje tudi »Roč. kata-log« za šol. l. 1934/35 na str. 132—136, ki ga je priporočila kralj. banska uprava v nabavo aktivnim učiteljem. V. G.

—§ Vprašanje: I. J. v X. 1. Ali ima pravico do stanarine in kuriva učitelj, ki se zdravi v bolnici (izven domačega kraja) odn. koliko časa mu pripada? 2. Ali se šteje bano-vinska dnevničarska in bednostna služba za drugi izpit in dalje za penzijo?

Odgovor: ad 1) Po §§ 29., 84. in 173. zak. o nar. šolah pripada stanarina. V primeru, da se plačilo osporava, naj se upravnim odnosom sodnim potom izposluje odločitev (kraj. šol. odbor, sres. načelstvo, upravno sodišče in končno drž. svet, t. j. pot.). Ad 2) naj zaprosi s kolkovano prošnjo šol. oblast za tolažbe-nje. Za penzijo se ne šteje navedena služba.

—§ Vprašanje: O. D. C. v R. Sem od 9. 4. 1932 na bolezenskem dopustu do upoko-jitve. Na ponovnem zdravniško komisijonel-

nem pregledu sem bila 9. 7. 1934. Upokojena se nisem.

1. Ali mi dosedanje naturalno stanovanje in kurivo ne pripada še nadalje do upoko-jitve na službenem mestu, kot ostalemu učiteljstvu.

2. Ali sem upravičena prositi za povišico, ki mi je dospela v času dopusta do upoko-jitve.

Odgovor: Po § 104. odst. 4. in 2. odst. § 106. urad zakona Vam je prestala aktivna drž. služba z 9. julijem 1933. in s tem dnevom se bo glasila Vaša upokojitev. Dopust do upo-kojitve more trajati do 12 mesečnega zapo-rednega bolovanja. Prvi period. povišek k VI. skupini Vam je dospel 29. XII. 1933. t. j. v času po prestanku akt. službe, zato Vam ne pripada.

—§ Vprašanje: O. V. v T. — dunav. ban. Drž. činovnik (učitelj) penzionisan 1925. g. venčao se 1934. g. — 1) dali mu pripada po-rodnični dodatek na članove porodice; 2) a u slučaju njegove smrti, ima li pravo uživanja penzije njegova supruga i to, opozivom na raniji finan. zakon o penzionerima.

Odgovor: ad 1) Po čl. 15. uredbe o dra-ginjskih dokladah drž. upokojencev pripada rodbinska drag. doklada upokojencu za za-konito ženo in vsakega otroka, ki je rojen v zakonitem zakonu ali je pozakonjen, razen v slučajih navedenih v čl. 17. in 20. uredbe, neglede na to kdaj je bil sklenjen zakon.

Ad 2) Po § 62/6. fin. zakona za 1932/1933. leto pripada ženam drž. uslužbencev, ki so bili upokojeni pred 1. 4. 1931., rodbinska po-kojnina le, če je bil sklenjen zakon pred upo-kojitvijo.

V danem primeru ne bi pripadala ženi rodbinska pokojnina z oziroma na določbo prej citiranega § fin. zak., kljub temu, da je ta upokojenec dolžan plačevati v pokojninski sklad. Vendar si po našem mnenju pridobi pravico do rodbinske pokojnine v tem pri-meru, če doplača v pok. sklad prispevke za čas od upokojitve do 1. 4. 1931., kakor določa to urad. zakon v § 272. odstavek 1. in ostane s tem »vlagatelj« od nastopa akt. službe do svoje smrti.

—§ Tovariši(ice), ki prosijo za odgovore, naj se razločno podpisujejo ter navedejo svoj službeni kraj, da bomo vedeli, ali in komu naj odgovorimo.

Naša gospodarska organizacija

OBCNI ZBOR UCITELJSKEGA DOMA V MARIBORU

je bil 23. decembra 1934. v Učiteljskem domu. Navzočih je bilo 28 zadržnikov. Poleg običajnih točk je bilo na dnevnem redu tudi čit-tanje prvega revizijskega poročila, od kar se je prenosovalo bivše društvo v zadrugo.

Občni zbor je otvoril in vodil načelnik tov. Hren. Zapisnik zadnjega občnega zbora sta overovala tovariša Ogorelec in Fran Cvet-ko.

Zveza slov. zadrug v Ljubljani je kot nadrejena zadruga oblast revidirala po svo-jem revizorju g. Rožet-u poslovanje naše za-druge dne 5. in 6. oktobra 1934. ter poslala revizijsko poročilo v vednost obč. zbora. Za-to se poročilo dobesedno prečita. Poročilo se glasi v celoti jako ugodno. Omenja samo var nedostatkov formalnega značaja, ki so se pa do obč. zbora že popravili. Zveza sama pa iz-reka v spremnem pismu načelstvu in nadzor-stvu za pravilno in vestno upravljanje te lepe zadruge svoje priznanje.

Po kratkem splošnem poročilu tov. na-čelnika o delovanju zadruge poda podrobno poročilo tajnik tov. Blažič. Ob koncu poslov-nega leta t. i. 30. junija 1934. je bilo 115 za-družnikov s 181 deleži. Torej se je število za-družnikov napram prejšnjemu letu zvišalo za

33, število deležev pa za 63. Upravni odbor je imel 6 sej, od tega 3 skupne z nadzorstvom, kjer so se reševali važnejši dopisi in »pre-tre-sali razni predlogi v korist doma. Tajništvo je prejelo 52 dopisov, odposlalo pa 192. V tem niso všteti dopisi in odgovori, ki so zgolj po-slovnega značaja pri razpečevanju zaloge in na okrožnice.

Blagajniško poročilo tolmači na podlagi predloženega rač. zaključka tov. Kožuh. Pro-met izkazuje 1.683.905 Din. Je torej manjši za 235.037 Din napram prejšnjemu poslovnemu letu. A potreba je pripomniti, da je »prejšnje poslovno leto kot prvo obsegalo 18 mesecev, sedanje pa le 12. Torej je denarni promet faktično večji od prejšnjega. Pri mnogovrst-nem blagajniškem poslovanju zadruge so za-nimive sledeče postavke: za blago je bilo prejetih 91.697 Din, izplačalo se je na obrestih 52.342, daril pa prejelo 59.212 Din. Penzionat izkazuje pri prometu 207.866 Din, čistega vi-ška 3.055 Din, zadruga pa s penzionatom vred 8.629 Din. Iz tega je razvidno, da je zadrugi v precejšnje breme vknjižen dolg, katerega smo prevzeli pri nakupu poslopja, čeprav je ta dolg v veliki meri krit z založbo šol. zemlje-vidov in stenskih šol. slik, kar znaša v bilanci 289.805 Din. Čisto plemoženje zadruge znaša ca ¼ milijona Din, kar je za dobo 12 let ob-stoja vsekako lepo premoženje, čeprav je sa-mo v nepremičninah, v premičninah in v za-ložbi, ne pa v gotovini.

Kot upravnik založbe poroča tov. načel-nik. V preteklem poslovnem letu je bilo raz-poslanih 15.147 roč. zemljevidov ter 447 sten-skih šol. slik: jesen, zima, čas, žetev in Bled. Na novo se je izdala Gasparijeva slika zima, ki je zelo primerna in poceni. Teh slik še ni-majo vse šole, dasi so neobhodno potrebne in lahko nabavljive, ker so cene nizke in povrh še založnica čaka na poravnavo računa. Ne-obhodno pa bo v tekočem poslovnem letu potreba misliti na obnovo založbe, zlasti ne-katerih zemljevidov, ki bodo zahtevali novih večjih izdatkov.

Tovarišica Mešičkova poroča kot pred-sednica kuratorija o penzionatu, ki se pri skrbnem in naravnost vzornem upravljanju prav povoljno razvija ter si je pridobil dober sloves v učiteljskih, kakor tudi v izven-učiteljskih krogih. Penzionat ima 33 gojencev, je torej polno zaseden. Ima pa eno napako, ali še celo dve. Premajhen je, ker je moral tu-di letos odkloniti večje število reflektantov, in pa deklet še ne more sprejemati pod svojo gostoljubno streho, dasi so tudi ta nujno po-trebna takega zavoda. — Kuratorji se je red-no sestajal k mesečnim sejam in podrobno pregledoval vse poslovanje, ki je bilo do skrajnosti vestno in natančno, kar gre v za-hvalo predvsem upravniku tov. Lovšetu in njegovi sobroti.

Po teh poročilih se je storila dokaj za-nimiva debata, ki je stremela za tem, kako bi se zvišali dohodki, da bi se rešili bremen in zamogli že v dolednem času dom nekoliko razširiti ter preskrbeti oskrbo tudi učitelj-skim hčerkam.

Po zaključeni debati poroča predsednik nadzorstva tov. Klemenčič, da je nadzorni odbor večkrat pregledal vse poslovanje zadr-uge, našel vse v najlepšem redu in predlaga upravi in blagajniku razrešnico. Sprejeta je bila soglasno.

Pri slučajnostih sproži tov. Rajšp zani-miv predlog, kako pridobiti domu novih pra-vih živih kamnov, da bi prišli čimprej do uresničenja svojega popolnega cilja. Njegova izvajanja, s katerimi se bomo pečali še v po-sebnem članku, so pokazala, da je naš stari, dobri in zaslužni Rajšp še vedno oni idealni borec, ki mu je dobrobit in ugled učiteljstva prav tako pri srcu, kakor mu je bil v mladih letih učiteljevanja.

Ob zaključku obč. zbora se tov. predse-dnik spominja tradicije smrti našega Viteškega kralja Aleksandra, kateremu zaključijo vsi tri-kratni »Slava, njegovemu nasledniku mlade-mu kralju Petru II. pa »živjivo«.

Po občnem zboru je večina ostala pri skupnem kosilu v domu, kjer se je v tovari-

ški družbi izrekla še marsikatera misel, ki naj bi prinesla po uresničenju korist tej naši lepi ustanovi in po njej tudi učiteljstvu.

—g Članom Učit. samopomoči. V janua-ru t. l. so umrli trije člani: Drol Katinka, Bled, Jeglič Franc, Zasip in Vole Emil v Ma-riboru. V teh dneh je zadruga uprava raz-poslala položnice za nakazilo članskega prispevka in sicer za samce 16 Din, za zakon-ske pare 31 Din. Prejšnje zaostanke smo pri-šteli, večjim dolžnikom pa poslali opomine. Na zadnjih sejah je načelstvo moralo več »zakrknjenih grešnikov« izključiti iz zadruge. Poravnajte prispevke takoj po prejemu po-ložnice, sicer postanejo z odlašanjem na po-znejši čas zneski visoki, katere je včasih res težko poravnati.

—g Samopomoč učiteljskih otrok v Ljub-ljani reg. zad. z om. zav. je izplačala v me-secu januarju 3 odpravnine v znesku 7680 Din. Te dni so prejeli vsi člani položnice za 15. in 16. slučaj odpravnin. Ker bo treba tudi meseca februarja plačati eno odpravnino, prosi uprava vse člane, posebno še za-mudnike, da čimprej poravnajo svoje obvez-nosti napram zadrugi. — Lavrič Pavel, načel-nik.

Učiteljska fiskarna

—t Polak: Zemljepisna in zgodovinska učna snov. Veliko povpraševanje po teh knji-gah nas je prisililo, da smo odpoklicali vse v komisijo poslane knjige ter jih imamo sedaj v zalogi.

Polak: Zgod. učna snov za III. razred 420 ko-madov. Polak: Zemljepisna učna snov za III. razred 470 komadov. Polak: Zgodovinska učna snov za IV. razred 260 komadov.

Prosimo vsa šolska upraviteljstva, da čimprej oddajo naročila, da nam zaloga ne bo pošla.

Mladinska mafica

—mm Peta številka »Našega roda« z na-slovnio stranjo slikarja M. Sedeja in s prav pestro vsebino izide okoli 15. febr.

—mm »Male crkvene i školske novine«, ki jih izdajajo že 4. leto Gradiščanski Hrvati v Avstriji, so prinesle v poslednjem času več prevodov iz »Našega roda«, tako članek »Na meji večnega snega« od O. Reje, zabavno pe-semco in slikah »Ce se dva pripravata« in »Brez besede«, nadalje več slik in križank. Napove-dujejo tudi prevod »Medvedka Markca« od Milkoviča. Zanimivo je, da je jezik gradi-ščanskih Hrvatov v marsičem bolj podoben slovenščini kot hrvaščini.

Šolski radio

—r XVII. teden. V torek 5. februarja bo predaval g. dr. Oskar Reja o svojem potova-nju po Maroku. Predavatelj se je pred leti napotil iz Ljubljane preko Nemčije v Stras-bourg in odtod v Marseille, kjer se je vkrcal na ladjo »Sidi bel Abes« in se prepeljal preko Sredozemskega morja v alžirsko luko Ordu. Tu je zopet vstopil na železnico in se peljal iz Alžira v Maroko in preko mesta Fesa do-segel luko Casablanka na obali Atlantskega oceana. Od tu je odpotoval v notranjost Ma-roka, v glavno mesto Marokeš, kjer je ostal več dni. Na vsem svojem potovanju je prišel v dotiko z Berberi, to je prvotno ljudstvo se-verne Afrike. Videl je njihova bivališča pod šotori in pod skalami, videl njihove šege in običaje ter se je skušal z njimi sporazumeti

Tukaj dobivajo jesti, drva in sveče ter živijo vsak dan po šolskih postavah, ki so po-sebej zanje narejene. Glej malo semenišče za šolske pripravnike! — Tudi tu v Celovcu so čast. gospod Rudmaš nekaj takega napravili, pa več od tega v svojem času.

V Slomškovih pismih se omenja sklad za celjske učit. pripr. v 67. pismu, kjer pravi Slomšek, da nima »proti uporabi pripr. sklada za plačo organizistu ničesar, vendar se mora staviti v pogoj in izgovoriti le kot renume-racija za glasbeni pouk učiteljskih priprav-nikov«. — Iz tega je razvidno, da Vodušek v letu 1852., ko je bilo to pismo pisano, ali ni za pripr. sklad ničesar potreboval, ali ga je pa vzdrževal res iz svojih sredstev in je zato prepustil obresti sklada za drug namen.

O tem skladu govori še 81. Slomškovo pismo, datirano z 19. nov. 1854., kjer omenja, da »se pravkar najvnetje deluje za Drobtni-ce v korist celjskih pripravniških šol« — in pa 85., kjer pravi, da prevzame »uredništvo Drobtnič dekan Stojan v korist družbe sv. Mohorja; vsled tega se zaključujejo toza-dnevni zneski za pripravniški sklad v Celju, kar bo toliko manj bolešno, ker tam nikakih pripravnikov ni.« S tem je prenehal priprav-niški sklad kot čisti dobiček Drobtnič. Slom-šek ga je nakladal od l. 1846., ko je izšel prvi letnik Drobtnič, pa do l. 1855., ko je za zne-sek začela prejemati Družba sv. Mohorja in je njih uredništvo prevzel braslovški dekan Stojan. Slomšek je vedel, da mora postati celjska učiteljska pripravnica eno, ali pa ma-riborska dvoletna, da bosta obe mogli uspe-vati. Tako je mariborska kot enoletna v letu 1855. celjski odvzela vse pripravnike. Celjska pripravnica je obstajala še do nove šolske reforme, ko je država tudi ljudsko šolstvo odvzela duhovniškemu nadzorstvu. Kaj se je zgodilo s celjskim pripr. skladom in Vo-

duškovim semeniščem, o tem nisem mogel do-biti podatkov.

Druge učiteljsko semenišče je ustanovil že omenjeni šolski svetovalec za Koroško Si-mon Rudmaš, ki ga omenja »Šolski Prijatelj« za leto 1852. že pri poročilu o Voduškovem priprav. semenišču. V 5. številki iz l. 1852. poroča isti list o Rudmaševem semenišču v Celovcu, da »imajo tam lepo število učitelj-skih pripravnikov, V l. letniku jih je 13, v II. pa 8, vseh skupaj 21 nadopolnih mladenčev. Živijo po posebnih postavah, ki so zares mo-dro in primerno sestavljene. Ni treba v misel vzeti, kateri gosod se je že lani in letos zopet za pravega očeta učiteljskih pripravnikov skazal — — — Imenuje Simona Rudmaša. To semenišče omenja Šolski Prijatelj še več-krat. Iz tu omenjenega dopisa spoznavamo, da je Rudmaš ustanovil l. 1851. celovško pripr. semenišče in ga vzdrževal še v l. 1852. V l. 1853. pa omenja Šolski Prijatelj na str. 351. in 352. na novo izišlo Rudmaševo knjigo: »Beiträge aus der allgemeinen Unterrichts-und Erziehungslehre zu dem in den k. k. Schulen vorgeschriebenen Methodenbuche«, in pristavlja, da namerava Rudmaš iz izkupička za to knjigo ustanoviti sklad za revne učit. pripravnike v Celovcu. Knjiga stane 20 kr. in se povsod dobiva, zato naj jo vsi prijatli šol in revnih pripravnikov kupijo. Saj je presvetli škof Adalbert Lidmanský v ta namen daroval 20 fl. srebra.

Zanimivo je, kako so iz tega Rudmaše-vega sklada rasle vedno nove inicijative za učiteljske gospodarske ustanove. Na str. 71. poroča Šolski Prijatelj o Rudmaševem skladu za šol. pripravnike pa že pristavlja, zlasti pa da bi sinove borihi učiteljev podpirali. Istega leta prinaša Šolski Prijatelj zopet poročilo o Rudmaševem skladu na str. 158. in 159. izpod peresa nekega C., ki pa predlaga tako razši-

ritev priprav. sklada, da bi vanj plačevali vsi učitelji ljubljanske škofije, ki bi si tako usta-novili svoj sklad, iz njegovih obresti pa dajali pokojnino onemoglim učiteljem in njih vdo-vam in sirotam. Tu predlaga plačevanje čla-narine po 3 gld. letno. Na ta poziv je obširno odgovoril urednik Šolskega Prijatelja Andrej Einspieler sam na str. 175. in 176. z dopisom, ki je predlagal ustavitev pokojninskega in vdovskega društva za vse slov. dežele. Odziva nanj seveda ni bilo. Šele na str. 224. je dopis, ki žigosa to učiteljsko brezbriznost, ki je pa razumljiva, če pomislimo, da je učiteljstvo ureditev vseh teh vprašanj pričakovalo od državne uprave. Z objavo konkordata 5. no-vembra 1855. l. so padle vse te nade učitelj-stva v nič.

Šolski Prijatelj prinaša v tem letu še dva izkaza denarnih darov za Rudmašev sklad v 30. številki 108 fl. 20 kr. v 34. pa s prejšnjimi vred 180 fl. 49 kr. Več o njem ta list ne po-roča. Obstojal je še nadalje, ker ga omenja še Učiteljski tovaris v 1861. l. in 1863. l.

Kaj pa Ljubljana? Tam je bil tedaj de-želni šol. svetovalec dr. Franc Močnik, zna-meniti matematik in pedagog. Pojasnilo nam podaja Šolski Prijatelj 1852. l., ko prinaša do-pis posnet po Zg. Danici, kjer poroča, da je ministristvo nauka naznanilo tukajšnjemu po-glavarstvu, da štipendij, zaprosenih že dva-krat, sedaj še ne more deliti, pač pa je pri-pravljeno na nasvet dežel. šol. uradnice dvema ubožnima pripravnikoma kako pomoč pode-liti. Šolski Prijatelj l. 1854. nas pouči na 312. strani, da je ta podpora znašala 200 gld. na leto. — Da so pa tudi v Ljubljani mislili na pripr. semenišče, o tem čitamo že v dopisu dr. Orla, ki je mislil, naj bi bilo to semenišče v Alojzevišk skupno z gimnazijci. Seveda ni uspel. Da so pa mislili tudi na samostojno pripravniško semenišče, izvemo iz oporo-ke

prof. in znanega slovničarja Fr. Metelka. Ta je v svoji oporoki zapustil učit. pripr. ozi-roma učiteljem dve ustanovi: 1.) 15 gld vsako leto šol. služniku ali preparandu, ki pri kršč. nauku rokodel. učence verdeva (menda v red deva). Ta je za nas važen le kot podpora učit. pripr. 2.) 6000 gld. za 6 daril po 50 gld. na leto 6 učiteljem ljudskih šol na kmeth, ki se lepo obnašajo in so marljivi v svojem po-klicu, pa še posebno pridno obdelujejo slo-venščino in sadjerejo v šoli. Ako bi se uteg-nilo kdaj napraviti slovensko učiteljsko seme-nišče, se mora od te vsote polovica tega ka-pitala obrniti. (»Učit. tov.« l. let. str. 29—31.) Zakaj slovensko? Ali za vse slovenske deže-le, ali zato, če se ustanovi v Ljubljani tudi nemško semenišče? Povedano ni, verjetneje je pa prvo.

Pripravniška semenišča in druge omenje-ne ustanove so zasnovane razmer takratnih ča-sov. Bila so zamisel duhovščine, ki je tedaj vodila še vse ljudsko šolstvo. Nastala so v času, ko je država odrekla za avstr. ljudsko-šolsko učiteljstvo vsak prispevek in je le-to svoje dohodke dobivalo še nadalje večinoma iz cerkvenih služb. S tu navedenimi gospo-darskimi ustanovami je hotela duhovščina učiteljstvu tedaj le pomagati in mu tudi je. Saj je bilo vdovsko društvo za Kranjsko usta-novljeno 1860 l.

V vseh teh zasnovah pa lahko gledamo že v preteklosti začetne inicijative naših se-danjih učiteljskih gospodarskih ustanov, na-stalih iz naših lastnih sredstev, ki jih tedanje učiteljstvo še ni zmoglo. Učiteljski dom v Mariboru in pred kratkim kupljeni učiteljski konvikt v Ljubljani pa potrjujeta resnico Einspielerjevega že tedaj tolikokrat učitelj-stvu citiranega pregovora, ki se glasi: »Človek sam je posekan hrast, toda sve se može, ak' se sile bratski slože«.